

Συνέπειες για την Ελλάδα

Η συμμετοχή της Thomas Cook στην ελληνική τουριστική αγορά είναι ιδιαίτερα σημαντική. Συνολικά διακινούσε 3 εκατ. τουρίστες ετησίως, δηλαδή το 10% των αφίξεων, είχε 48 μονάδες στην Ελλάδα σε ένα σύνολο 200 παγκοσμίως. Τη στιγμή που ανακοινώθηκε η χρεοκοπία και το τέλος της δραστηριότητάς της βρίσκονταν στην Ελλάδα περίπου 50.000 τουρίστες – και 600.000 παγκόσμια – που θα πρέπει να προωθηθούν στις χώρες τους με τη συνδρομή των κρατών τους, ενώ ακόμα 500.000 είχε κανονιστεί να έρθουν στη χώρα μας μέσα στους επόμενους μήνες.

Οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες από την χρεοκοπία της Thomas Cook για την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα σημαντικές, χωρίς να μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια το τελικό τους μέγεθος, καθώς θα υπάρξουν και παράλληλες πολλαπλασιαστικές αρνητικές επιδράσεις εκτός από τις άμεσες επιπτώσεις στον τομέα του τουρισμού. Κατ' αρχήν δημιουργούνται πολλά ερωτήματα για τη χρονική στιγμή της χρεοκοπίας. Μια επιχείρηση που επί χρόνια αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα με το συσσωρευμένο χρέος της (1,7 δισ. λίρες), που ανακοίνωσε εξαμηνιαία αποτελέσματα ζημιών 1,5 δισ. λίρες, που αναζητούσε εναγωνίως εδώ και πολλούς μήνες στήριξη από πιστωτές, μετόχους και το ίδιο το κράτος της Μεγάλης Βρετανίας, ανακοίνωσε τη χρεοκοπία της στο τέλος της τουριστικής περιόδου, καθώς η περίοδος τουριστικής αιχμής λήγει στο τέλος Σεπτεμβρίου. Όταν δηλαδή είχε εισπράξει τα έσοδα, είχε στείλει στον προορισμό τους το σύνολο σχεδόν των τουριστών για το 2019 και άφησε σε εκκρεμότητα, χωρίς εκκαθάριση-πληρωμή, τις τουριστικές μονάδες που φιλοξένησαν αυτό τον κόσμο μετά τον φετινό Ιούνιο. Δηλαδή οι συνεργαζόμενες με την Thomas Cook τουριστικές μονάδες θα μείνουν απλήρωτες για όλη την περίοδο αιχμής του 2019 με ό,τι αυτό σημαίνει για τις ίδιες το προσωπικό, τους προμηθευτές, τις τράπεζες κ.λπ. και γενικότερα τις τοπικές κοινωνίες.

Από μια πρώτη εκτίμηση η άμεση ζημιά στις τουριστικές μονάδες ανέρχεται σε τουλάχιστον 500 εκατ. ευρώ και αντιστοιχεί στο 3,2% του συνόλου των άμεσων τουριστικών εσόδων. Συνολικά και σε βάθος χρόνου, καθώς οι συνέπειες δεν θα είναι μόνο για το 2019 αλλά αφορούν και συμβόλαιο του 2020, μαζί με τις πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις η ζημιά θα ξεπεράσει το 1 δισ. ευρώ (0,5% του ΑΕΠ). Οι επιπτώσεις, οικονομικές και κοινωνικές, θα είναι ιδιαίτερα

Οφείλουμε να σημειώσουμε και την πρακτική των αρμόδιων υπουργών σχετικά με την Thomas Cook. Ο υπουργός Τουρισμού, Θ. Θεοχάρης, επισκέφθηκε την Thomas Cook στις 25 Ιουλίου ανταλλάσσοντας φιλοφρονήσεις με τον διοικούντα (CEO) της Thomas Cook χωρίς να θέσει κάποιο θέμα για την κατάσταση της εταιρείας που ήταν πολύ ευρέως γνωστό ότι ήταν άκρως προβληματική. Αρκέστηκε να βγάλει φωτογραφίες, όπως και η κα Κουντουρά προηγούμενα, να λάβει υποσχέσεις για επενδύσεις ύψους 150 εκατ. ευρώ οι οποίες ανακοινώθηκαν για να ανακοινωθούν. Με τέτοιες λογικές ο τουρισμός στην Ελλάδα δεν μπορεί να προσδοκά καλύτερο μέλλον...

έντονες στις περιοχές που είχε μεγάλη συμμετοχή ήτοι Κρήτη, Ρόδος, Κως, Ζάκυνθος, Κέρκυρα και Σκόπελος. Το 70% των τουριστικών μονάδων της Κρήτης είχαν συνεργασία με την Thomas Cook. Σημειώνεται ότι αντίστοιχα σε μέγεθος προβλήματα αντιμετωπίζουν και οι άλλοι αγαπημένοι προορισμοί των πελατών της Thomas Cook δηλαδή η Τουρκία, η Ισπανία και η Κύπρος. Τέλος να αναφέρουμε ότι εξ' αιτίας της Thomas Cook η Moody's υποβάθμισε τις ελληνικές τράπεζες εκτιμώντας ότι θα υπάρξουν σημαντικές συνέπειες στην ομαλή αποπληρωμή δανείων τουριστικών μονάδων, καθώς το σύνολο των σχετικών δανείων αντιστοιχεί στο 10,8% του συνολικού χαρτοφυλακίου τους.

Ποιο τουριστικό μοντέλο;

Η χρεοκοπία της Thomas Cook και τα πολλαπλά προβλήματα που δημιουργεί θέτει ξανά το πρόβλημα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Το κατά πόσον ο σχεδιασμός κράτους και επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα μπορεί να αρκούνται στο προϊόν του μαζικού τουρισμού με το «βραχιολάκι» (all inclusive) και στο να «μετράνε κεφάλια» (30 εκατ. τουρίστες το 2018, εκτός κρουαζιέρας) για να κριθεί επιτυχημένη η χρονιά. Η λειτουργία θέρετρων

της Thomas Cook και της TUI, όπου οι τουρίστες είναι «κλεισμένοι» όλη την περίοδο της διαμονής τους χωρίς να βγουν έξω από αυτά δεν προσφέρει πολλά στον τουρισμό και την ελληνική οικονομία. Πολύ δε περισσότερο όταν υπάρχουν μελέτες που αποδεικνύουν ότι από ένα τέτοιο τουριστικό προϊόν δεν μένει τελικά στην χώρα ούτε το 25% της συνολικής αξίας που φαίνεται ότι εισρέει, λόγω εισαγωγών προϊόντων, υπέρ/υπό τιμολογήσεων για φορολογικούς λόγους κ.λπ.

Είναι σαφές ότι η Ελλάδα έχει να προσφέρει πολλά ποιοτικά στοιχεία στον τουρισμό (φιλόξενος λαός, ιστορία, πολιτισμός, φυσικές ομορφιές, τεράστια ακτογραμμή-παράλιες, γαστρονομία κ.λπ.) αρκεί να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν με σχεδιασμό. Η λογική του μαζικού τουρισμού των tour operators, χωρίς σεβασμό στο περιβάλλον, στο όνομα της «ανάπτυξης» για να κάνουν «μπίζνες» μερικοί επώνυμοι Έλληνες και ξένοι και να δουλεύουν στη «γαλέρα» οι εργαζόμενοι των 500 ευρώ για μερικούς μήνες, δεν αποτελεί βιώσιμη λύση για τον τουρισμό και τη χώρα. Πολύ δε περισσότερο όταν αυτό το μοντέλο έχει τεράστιες διακυμάνσεις στις περιόδους της κρίσης και η Ευρώπη φαίνεται ότι βρίσκεται πλέον πολύ κοντά στην επόμενη.

Συνολικά η ζημιά για την ελληνική οικονομία για το 2019 και το 2020 θα ξεπεράσει το 1 δισ. ευρώ (0,5% του ΑΕΠ). Οι επιπτώσεις, οικονομικές και κοινωνικές, θα είναι ιδιαίτερα έντονες για Κρήτη, Ρόδο, Κω, Ζάκυνθο, Κέρκυρα και Σκόπελο

editorial

Ενέσεις αισιοδοξίας ή αμοραλισμού;

Και ενώ σε ολόκληρο τον κόσμο –όπως φάνηκε από τις ομιλίες ηγετών χωρών στον ΟΗΕ, ανακοινώσεις διεθνών οικονομικών οργανισμών και κινητοποιήσεις για το περιβάλλον σε ολόκληρο τον πλανήτη– η ανησυχία για το «αύριο» παίρνει μεγάλες διαστάσεις, η Ελλάδα αποτελεί ξεχωριστή εξαίρεση. Στη χώρα όπου καταγράφονται ρεκόρ απαισιοδοξίας στον πληθυσμό (είμαστε πρώτοι σχεδόν σε ολόκληρο τον κόσμο στις σχετικές μετρήσεις την τελευταία δεκαετία) η πολιτική ηγεσία αρέσκειται να παρουσιάζει την κατάσταση ως πηγή εκπομπών αισιοδοξίας. Ο μιν Κ. Μητσοτάκης όπου βρεθεί (κι ιδίως στην Νέα Υόρκη) δηλώνει ότι στην Ελλάδα «υπερβήκαμε τον λαϊκισμό, τώρα στηρίζουμε τις επενδύσεις», οι δε του ΣΥΡΙΖΑ περηφανεύονται ότι «παρέδωσαν» υγιή οικονομία στην Ν.Δ. Το πάρτι έχει αρχίσει για τα καλά...

Τα χαμόγελα δίνουν και παίρνουν στις συναντήσεις με οικονομικούς παράγοντες, πρεσβευτές-μεσολαβητές αμερικανο-γερμανο-γαλλικών συμφερόντων. Επέκταση Σούδας, διευκολύνσεις των ΗΠΑ σε Λάρισα και Αλεξανδρούπολη και βεβαίως αναθέρμανση του Συμβουλίου με την Τουρκία κατά την πρόσφατη συνάντηση Μητσοτάκη-Ερντογάν. Οι καραβιές με πρόσφυγες που στέλνονται από την Τουρκία φθάνουν στα ελληνικά νησιά και προκαλούν ένα τεράστιο ζήτημα: Η Ελλάδα θα σπαρθεί με hotspots. Πόσα ακριβώς δεν μας λένε, αλλά αυτός θα είναι ο ρόλος της. Δεν έρχεται η ανάπτυξη αλλά το γενικό πλιάτσικο. Την επόμενη βδομάδα έχει την τιμητική του ο Μ. Πομπέο και η νέα συμφωνία συνεργασίας Ελλάδας-ΗΠΑ...

Η υπόθεση της Thomas Cook ήρθε να δείξει πόσο εύθραυστη είναι η «βαριά βιομηχανία» του τουρισμού και ορισμένες περιοχές θα πληγούν αρκετά. Το πρόγραμμα (των θεσμών) εφαρμόζεται σταθερά, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί ήρθαν, έλεγξαν και απήλθαν – για να μην ξεχνιόμαστε.

Παράλληλα ο πόλεμος για τον έλεγχο των μηχανισμών της εξουσίας (π.χ. δικαιοσύνη) μαινεται ασταμάτητα. Ο Δ. Παπαγγελόπουλος και η παραπομπή του, η διάρκεια της διερεύνησης και οι διακλαδώσεις που θα εμφανιστούν αφορούν ένα «ξήλωμα» που θα γίνει και ένα όμορφο κουκούλωμα του σκανδάλου του φαρμάκου στην Ελλάδα. Το πάρτι –είπαμε– θα συνεχιστεί, με νέους κανόνες και άλλο προσωπικό.

Στο πολιτικό σκηνικό, η Ν.Δ. θέλει να προχωρήσει όσο πιο γρήγορα μπορεί και να καταφέρει πλήγματα στα απομεινάρια του «καθεστώτος ΣΥΡΙΖΑ», να προχωρήσει σε συνταγματικές αλλαγές, τροποποίηση του εκλογικού νόμου και να βάλει τις βάσεις για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας σε λίγους μήνες. Ο ΣΥΡΙΖΑ θέλει να αλλάξει δέρμα, να πρασινίσει (οικολογία) και να πασοκοποιηθεί αφήνοντας πίσω το «ράντικαλ» παρελθόν. Θέλει να συνομιλεί με ευρωπαίους σοσιαλιστές και εργατικούς (π.χ. Κόρμπιν), με Πράσινους της Κεντρικής Ευρώπης, με δυνάμεις του Κέντρου και να συντονιστεί καλύτερα με τους Δημοκρατικούς των ΗΠΑ. Και δεν βιάζεται.

Γι' όλους αυτούς δεν χρειάζεται καμιά κυριαρχία η χώρα μας. Μπορεί να υπάρξει ως παρασιτικό εξάρτημα της δυτικής οικονομίας και γεωπολιτικής, ακόμα και μικρότερη απ' όσο φαίνεται τώρα.

Ο Α. Τσίπρας έχει ομολογήσει ότι είχε αυταπάτες αλλά δεν οργάνωσε μια μεγάλη απάτη. Ψεύδεται στο εξής σημείο: Μάθαινε πως λειτουργεί το σύστημα και προσαρμοζόταν σε αυτό, ανοίγοντας τον δρόμο στο ξέπλυμα όλου του πολιτικού συστήματος και την επάνοδο της Ν.Δ. Ο Κ. Μητσοτάκης γνωρίζει καλά πόσο σαθρός είναι όλος αυτός ο κόσμος. Ίσως κάποτε ομολογήσει ότι είχε κάποιες ψευδαισθήσεις... Προς το παρόν και οι δύο διεκπεραιώνουν αποτελεσματικά για το «κατεστημένο» υπό την σημαία του αμοραλισμού... Πόσο αποδεκτός έχει γίνει ο αμοραλισμός από την κοινωνία;